

Η Επέτειος της 28ης Οκτωβρίου 1940

Ομιλία του δασκάλου Ηλία Γάγαλη, στις 28 Οκτωβρίου 2008 στον Μητροπολιτικό Ι.Ν. Αγίου Νικολάου Κοζάνης ,για να τιμηθεί η επέτειος της 28^{ης} Οκτωβρίου 1940.

1. Σεβασμιώτατε
2. κ. Υπουργέ
3. κ. Περιφερειάρχη
4. κ.κ. Βουλευτές
5. κ. Νομάρχη
6. Στρατηγέ Διοικητή του Α΄ Σώματος Στρατού
7. κ. Δήμαρχε
8. κ. Γενικό Αστυνομικό Δ/ντή Δ. Μακεδονίας
9. κ. Διοικητή Περιφερειακής Διοίκησης Πυροσβεστικών Υπηρεσιών Δ. Μακεδονίας
10. κ. Περιφερειακό Δ/ντή Α/θμιας & Β/θμιας Εκπ/σης Δ. Μακεδονίας
11. κ.κ. Δ/ντές Α/θμιας & Β/θμιας Κοζάνης
12. κ.κ. Σχολικοί Σύμβουλοι
13. κ.κ. Πρόεδροι διαφόρων Ενώσεων, Συλλόγων ,Συνδέσμων, Επιμελητηρίων κ.ά.
14. κ.κ. Νομαρχιακοί & Δημοτικοί Σύμβουλοι
15. Κυρίες & κύριοι
16. Αγαπητοί μας μαθητές

.Το πρώτο επίσημο ανακοινωθέν του Γενικού Επιτελείου Στρατού την 28η Οκτωβρίου 1940 έγραφε: **«Αι ιταλικαί στρατιωτικά δυνάμεις προσβάλλουσιν από της 05:30 ώρας της σήμερον τα ημέτερα τμήματα προκαλύψεως της Ελληνοαλβανικής Μεθορίου. Αι ημέτεραι δυνάμεις αμύνονται του Πατρίου εδάφους»**. Όλο το Έθνος θα εγερθεί σύσσωμο.

Και το διάγγελμα του Πρωθυπουργού της Ελλάδος Ιωάννη Μεταξά την ίδια μέρα κλείνει λέγοντας: **«αγωνισθήτε διά την Πατρίδα, τας γυναίκας, τα παιδιά σας, και τα ιεράς μας παραδόσεις.Νυν υπέρ πάντων ο αγών»**.

Η Ιταλία μολονότι διαβεβαίωνε την Ελλάδα ότι θα σεβαστεί την ουδετερότητά της, στις 15 Αυγούστου τορπιλίζει στην Τήνο το καταδρομικό μας «**ΕΛΛΗ**»,που είχε καταπλεύσει εκεί για να λαμπρύνει τη μεγάλη θρησκευτική πανήγυρη της Θεοτόκου. Το υποβρύχιο όπως αποδείχθηκε ήταν ιταλικό και προέρχονταν από τη ναυτική βάση της Ρόδου. Στάλθηκε από το φανατικό μισέλληνα διοικητή των Δωδεκανήσων Ντε Βέκι, ο οποίος γνώριζε ότι είχε ορισθεί για την ημέρα αυτή η επίθεση κατά της Ελλάδος και δεν είχε πληροφορηθεί έγκαιρα την αναβολή της για την 28^η Οκτωβρίου 1940.

Η προετοιμασία από την πλευρά μας έγινε κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο, ανάλογα με τις οικονομικές δυνατότητες και τις υποδομές εκείνης της εποχής:Οχυρωματικά έργα, στρατιωτικά αεροδρόμια και ό,τι ήταν δυνατό ώστε να είμαστε έτοιμοι να αντιμετωπίσουμε κάθε ενδεχόμενο επίθεσης ,γίνονται πριν από αρκετό καιρό. Το γνωρίζαμε από τη στιγμή που κατελήφθη από τους Ιταλούς η Αλβανία ,τον Απρίλιο του 1939 . Γίνεται από την πλευρά μας αναθεώρηση του αμυντικού μας δόγματος. Οι δυνάμεις μας ήταν κατανεμημένες σε δυο αμυντικές γραμμές :προς Αλβανία και προς Βουλγαρία.

Η χώρα ήταν πανέτοιμη όταν τη νύχτα της 27^{ης} προς 28^η Οκτωβρίου 1940 στις 3 τα μεσάνυχτα ο Ιταλός πρεσβευτής στην Αθήνα Γκράτσι πήγε στην Κηφισιά, στο σπίτι του Πρωθυπουργού Ιωάννη Μεταξά και του επέδωσε το ιταλικό τελεσίγραφο. Ο Μουσολίνι ούτε λίγο ούτε πολύ ζητούσε να μην αντισταθεί ο ελληνικός λαός στην είσοδο των στρατευμάτων του. Ζητούσε από την Ελλάδα τη γη της, την ελευθερίας της.

Ο Έλληνας Πρωθυπουργός σε συνεννόηση με το Βασιλιά **Γεώργιο Β΄** και βεβαιότατος ότι ανταποκρίνεται στη θέληση και στη σταθερή απόφαση όλου του λαού του απάντησε με μια μόνο

λέξη: **OXI**. Η Ελλάδα δεν παραδίδεται, έχει παιδιά άξια να την υπερασπιστούν. Η απάντηση ήταν προαποφασισμένη.

Στις κοσμογονικές ώρες του 1940, ο λαός μας κλήθηκε να δείξει, αν για μια ακόμη φορά μπορούσε να βαστάξει το βάρος της Ιστορίας του. Αν διέθετε την αρματοσιά να αναμετρηθεί με τη δοκιμασία. Αν οι αρετές που τον κράτησαν ορθό στο μάκρος του βίου του τον κοσμούσαν ακόμα. Αν ήταν δυνατός ψυχικά, ηθικά, πνευματικά. Έπρεπε να δείξουμε, ότι όχι μόνο είχαμε ιστορία, αλλά ότι θα γράφαμε νέες σελίδες δόξας.

Η Ελλάδα με το **OXI** που βροντοφώναξε, ξάφνιασε τη μουδιασμένη ανθρωπότητα και πρόβαλλε θαρρετά στην πρωτοπορία των δυνάμεων της Δημοκρατίας. Για μια ακόμα φορά είχε διαλέξει το δρόμο της τιμής.

Ο πόλεμος άρχισε. Ο φθινοπωρινός ήλιος εκείνου του πρωινού δεν χρύσιζε σαν άλλοτε στις κορυφές των βουνών μας. Τις έβαφε με πορφύρα... Σ' όλη την Ελλάδα, ένα βουητό σηκωνόταν πολεμικό, που όλο μεγάλωνε κι άγγιζε ψηλά τον ουρανό, διαλαλώντας στα πέρατα του κόσμου πως ο ελληνικός λαός, για μια ακόμη φορά, προτίμησε το δρόμο της θυσίας και του μαρτυρίου από την ατίμωση και τη ντροπή. Φιλότιμο, λεβεντιά, μνήμες, περηφάνια φούσκωναν τα στήθη των Ελλήνων εκείνες τις μεγάλες, στ' αλήθεια για το Γένος ημέρες του Οκτώβρη του 1940. Ο καθένας και όλοι μαζί ένιωθαν, συνειδητοποιούσαν, πως η μεγάλη ώρα στο ρολόι της ελληνικής Ιστορίας, είχε σημάνει και πάλι και τους καλούσε να τα δώσουν **ΟΛΑ**, στον αγώνα «υπέρ βωμών και εστιών», πιστοί «τοις κείνων ρήμασι πειθόμενοι» και να τιμήσουν την πελώρια φάλαγγα των νεκρών που ξεκινούσε από τα βάθη των αιώνων και έφθανε μέχρι τις μέρες τους.

Η Ελλάδα γύριζε ακόμη μια φορά στο παρελθόν και αντλούσε απ' αυτό δύναμη ακατάβλητη, μια δύναμη που της έδιναν φτερά οι νικηφόροι παιάνες του Μαραθώνα, οι πολεμικές δεήσεις και ο Ακάθιστος ύμνος του Βυζαντίου, η φλόγα του 21, οι ένδοξοι απελευθερωτικοί αγώνες του 1912-1913. Ρίχτηκε στον αγώνα με δυο ακαταμάχητα όπλα το αίμα της και την ψυχή της. Απάντησε στην πρόκληση για να μάθουν οι μελλούμενες γενιές, πως η Λευτεριά είναι πάθος ιερό, δικαίωμα, που δε χαραμίζεται, αλλά κατακτιέται.

Η ιταλική 3^η Μεραρχία των Αλπινιστών Τζούλια, η οποία ήταν η εμπροσθοφυλακή του ιταλικού στρατού, υποχώρησε άτακτα μπροστά στην ελληνική αντεπίθεση και περί τα μέσα Νοεμβρίου του 1940 κανένας Ιταλός στρατιώτης δεν πατούσε σε ελληνικό έδαφος. Στις 21 Νοεμβρίου καταλαμβάνεται η Κορυτσά, στις 29 η Μοσχόπολη, στις 30 το Πόγραδετς, στις 4 Δεκεμβρίου πέφτει στα ελληνικά χέρια η Πρεμετή, στις 6 οι Άγιοι Σαράντα, στις 7 το Δέλβινο και ύστερα από λίγες ημέρες το Αργυρόκαστρο. Τον Ιανουάριο του 1941 ο ελληνικός στρατός κερδίζει τη μάχη της Κλεισούρας και ανοίγει ο δρόμος προς τη θάλασσα.

Ο κόσμος μένει κατάπληκτος από τις περιφανείς ελληνικές νίκες. Στο μεγάλο και ανεπανόληπτο αυτό αγώνα ο Έλληνας τα 'δωσε όλα. Μαζί με το στρατιώτη και οι αφανείς ήρωες, οι κάτοικοι των χωριών της Πίνδου και της Ηπείρου και ξέχωρα οι γυναίκες, που στο πρώτο κάλεσμα της Πατρίδας έτρεξαν να στρατευτούν μόνες τους και να σταθούν πλάι στους άντρες. Φρόντισαν για τον ανεφοδιασμό του Στρατού μας σε ιματισμό, όπλα και πυρομαχικά στα δύσκολα σημεία. Οι γυναίκες έγιναν νοσοκόμες, ερυθροσταυρίτισες. Η Σοφία Βέμπο ήταν η τραγουδίστρια της Νίκης, με την αξέχαστη και αξεπέραστη φωνή της.

Όλοι οι κάτοικοι της περιοχής των συγκρούσεων, έδωσαν τις τροφές τους, τα ζωντανά τους, ό,τι είχαν και δεν είχαν. Κι ακόμα έγιναν κι οι ίδιοι ζωντανά, κουβαλώντας πολεμοφόδια, τραυματίες και άλλα χρειαζόμενα. Μέσα στη βροχή, στο κρύο, στο χιόνι, στο χαλασμό και τη φωτιά, στο πηχτό σκοτάδι. Άφοβοι, αγέρωχοι, γενναίοι, οι στύλοι του **ΧΡΕΟΥΣ** και της **ΤΙΜΗΣ**, έγραψαν μια ξεχωριστή σελίδα προσφοράς και θυσίας στο βωμό της ελευθερίας και της ανεξαρτησίας της Πατρίδος.

Ο στρατός πάλι, εκείνοι οι λιγοστοί, μα τόσο ατρόμητοι ήρωες, που δεν ξεπερνούσε τις 35 χιλιάδες, σκορπισμένοι σ' ένα μέτωπο, που έπιασε 240 χιλιόμετρα, από το Ιόνιο ως τις λίμνες των Πρεσπών, έπαιξε άφθαστος πρωταγωνιστής, την πιο δραματική και αποφασιστική πράξη του μεγάλου δράματος, του πολέμου των πέντε ηπείρων. Δέχθηκε την επίθεση ενός πάνοπλου στρατού και πολεμώντας σαν Έλληνες-όχι μόνο τον εχθρό και τα κανόνια μα και την οργισμένη φύση- νίκησε, νίκη περίλαμπρη και μεγάλη.

Η 28^η Οκτωβρίου 1940 είναι μια ιερή μέρα για το Έθνος. Διδάξαμε στα έθνη με τον αγώνα μας. Η ανθρωπότητα υπολόγισε σε μας και δεν την προδώσαμε. Δικαιολογημένα λοιπόν τούτες τις μέρες όλους τους Έλληνες σ' όλο τον κόσμο μας διακατέχει μια ιερή συγκίνηση. Γιορτάζουμε μια μεγάλη επέτειο, πανηγυρίζουμε ένα σταθμό στην ιστορία μας, φωτεινό και ολόχρυσο. Όλα αυτά όμως πρέπει να γίνονται σαν εκδήλωση ευγνωμοσύνης προς όλους εκείνους, που πρόσφεραν τους θησαυρούς της ψυχής και της καρδιάς τους, τη ζωή τους την ίδια για την Πατρίδα, για τη δική μας λευτεριά και γίνηκαν φάροι φωτεινοί για όλους μας.

Η ελληνική άμυνα στους Ιταλούς και Γερμανούς συνέβαλε τα μέγιστα στη Συμμαχική νίκη, γιατί καθυστέρησε σημαντικά την έναρξη των Γερμανικών επιχειρήσεων ενάντια στη Σοβιετική Ένωση, που είχε σαν αποτέλεσμα να έρθει ο Ρωσικός χειμώνας και να επιφέρει την ήττα στο Γερμανικό στρατό.

Θα ήθελα να αναφερθώ και την μαύρη περίοδο που ακολούθησε, την περίοδο της Κατοχής ,Απρίλιος 1941-Οκτώβριος 1944.

Η περιοχή του Νομού Κοζάνης στον οποίο ανήκε μέχρι και το 1964 και η Επαρχία Γρεβενών, χωρίστηκε σε δυο ζώνες κατοχής. Από τις πηγές του ποταμού Αλιάκμονα μέχρι τις εκβολές του και δυτικά ήταν ο κατοχικός τομέας των Ιταλών μέχρι Ιωαννίνων και ανατολικά του ποταμού ο γερμανικός .Εξάιρεση αποτελούσε η περιοχή Καστοριάς η οποία ελέγχονταν από τους Ιταλούς. Οι κατοχικές δυνάμεις βρήκαν ελάχιστους συνεργάτες ανάμεσα στους Έλληνες. Από τις πρώτες μέρες πραγματοποιούν επιδρομές στα χωριά συλλέγοντας οπλισμό ,που πήραν οι κάτοικοι από το στρατό μας στην οπισθοχώρηση, όταν το μέτωπο έσπασε στην Γιουγκοσλαβική περιοχή.

Μαζί με τον οπλισμό άρπαζαν το βιος των κατοίκων τρόφιμα, ζώα κι ατίμαζαν τον περήφανο λαό μας. Οργανώνονται από τον πρώτο καιρό οι πρώτες ομάδες της Εθνικής μας αντίστασης σε κάθε χωριό. Έτσι στις 8 Φεβρουαρίου του 1943 οι Ιταλοί στην περιοχή Σνιχόβου(Δεσπότη) Γρεβενών δέχονται ισχυρό πλήγμα με 17 νεκρούς. Την επομένη εκτελούν 7 Έλληνες πατριώτες σαν αντίποινα. Το Μάρτιο αποφασίζουν να εγκαταλείψουν την περιοχή των Γρεβενών.

Στις 3-6 Μαρτίου 1943 δέχονται συντονισμένη επίθεση αντιστασιακών ελληνικών δυνάμεων, που συμμετείχαν άνθρωποι όλων των χώρων και παρατάξεων υπό την καθοδήγηση του Ε.Λ.Α.Σ. στο Φαρδύκαμπο, λίγο έξω από τη Σιάτιστα. Οι Ιταλοί έχουν 10 νεκρούς,55 τραυματίες. Συλλαμβάνονται 603 αιχμάλωτοι αξιωματικοί και στρατιώτες. Λίγο μετά καίνε χωριά και εγκαταλείπουν την περιοχή Γρεβενών. Στις 9 Σεπτεμβρίου 1943 η Ιταλία αλλάζει στρατόπεδο κι από μέλος του Άξονα περνάει από αυτή τη χρονική στιγμή και μετά στην πλευρά των Συμμάχων.

Μορφή της αντίστασης στην περιοχή της Κοζάνης ο Μητροπολίτης Κοζάνης Ιωακείμ Αποστολίδης ο οποίος έχει άμεση επαφή με την αντίσταση . Με πύρινους λόγους ξεσηκώνει τον κόσμο ενάντια στους κατακτητές. Ο κόσμος στις πόλεις υποφέρει από την πείνα. Ο μετέπειτα Μητροπολίτης Φλωρίνης Αυγουστίνος Καντιώτης διοργανώνει συσσίτια για τον πληθυσμό της πόλεως Κοζάνης στη διάρκεια της Κατοχής. Οι Γερμανοί φέρονται βιαιότερα, διαπράττουν εγκλήματα μαζί με τους ολίγους ευτυχώς συνεργάτες τους. Μαζική και πολύνεκρη εκτέλεση συντελείται στα χωριά Πύργοι και Μεσόβουνο της Εορδαίας. Οι Γερμανοί λίγο πριν εγκαταλείψουν οριστικά την περιοχή μας, εκτελούν την επιχείρηση Βαλιακάλδα προς την περιοχή Γρεβενών τον Ιούλιο και το Σεπτέμβριο του 1944 εκτελώντας αμάχους στα χωριά και πυρπολώντας σπίτια και υποστατικά. Ενώ οι νεκροί στον ελληνοϊταλικό και ελληνογερμανικό πόλεμο στα πεδία των μαχών ήταν περίπου 15.000 (νεκροί και αγνοούμενοι), στη διάρκεια της Κατοχής η Χώρα απώλεσε 300.000 ανθρώπους από την πείνα ,13678 στην αντίσταση και 84165 από τις εκτελέσεις. Βαρύς ο φόρος του αίματος που πρόσφερε η Χώρα μας.

Το μόνο που σεβάστηκαν οι κατακτητές ήταν οι εκκλησίες, πράγμα το οποίο σε μεγάλο βαθμό έκαναν και οι Τούρκοι.

Οι Γερμανοί εγκαταλείπουν οριστικά την Πατρίδα μας ,τον Οκτώβριο του 1944.

Σήμερα, καθώς γύρω μας, συντελούνται κοσμογονικές αλλαγές και επικρατεί «μεγάλη αϋπνία» στον κόσμο, το **ΣΑΡΑΝΤΑ**, ίδιο κρασί δυνατό, κρασί εξαγνισμένο, δε μας γεμίζει μόνο συναισθήματα υπερηφάνειας και θαυμασμού, μας δημιουργεί και τεράστιες ευθύνες επαγρύπνησης και καθήκον διαφύλαξης του τόπου τούτου, στον οποίο οι πρόγονοί μας από τα πανάρχαια χρόνια,

δημιούργησαν ένα εκπληκτικό πολιτισμό. Ενταγμένοι σήμερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, προσπαθούμε να βαδίσουμε ακολουθώντας το δρόμο που αυτοί μας έδειξαν.

Τούτο το **ΧΡΕΟΣ** το ύψιστο, δεν το ζητούν ούτε το χρειάζονται οι μεγάλοι μας νεκροί, τους το οφείλουμε εμείς οι ζωντανοί. Να το μήνυμα του **ΣΑΡΑΝΤΑ**, έτοιμο και σήμερα αν χρειαστεί ,να προασπίσει τις πατρογονικές εστίες και τα ιερά του, να αγωνιστεί για τα πανανθρώπινα ιδανικά, ν' απαντήσει με σοβαρότητα και ψυχραιμία σε κάθε εχθρική πρόκληση και κάθε επίβουλη πρόθεση, στην υπηρεσία του Έθνους και των ελεύθερων Δημοκρατικών μας θεσμών, ακμαίο πάντοτε για ειρηνικές επιδόσεις στον οικουμενικό στίβο της δημιουργικής άμιλλας, μιας άμιλλας με τους χαρακτήρες της ελληνικότητας και της ανθρωπιάς.

Σήμερα συνορτάζει μαζί με την Εθνική μας επέτειο και η τιμημένη σημαία μας, η γαλανόλευκη, σύμβολο ιερό για όλους εμάς τους Έλληνες. Είναι αυτή που οδήγησε τους προγόνους μας σε αγώνες άνισους με υπέρτερους εχθρούς, αυτή που έδινε κουράγιο και θάρρος και ενέπνεε κάθε στρατιώτη την ώρα της μάχης. Τη σημαία αυτή τιμούμε κι εμείς σήμερα που σήκωσαν οι φαντάροι μας στα βουνά της Ηπείρου και της Αλβανίας .Κλίνουμε την κεφαλή μας με σεβασμό, αποδίδοντας φόρο τιμής για όλους αυτούς που πολέμησαν κάτω από το εθνικό μας σύμβολο με απaráμιλλη πίστη στη νίκη και τη θυσία.

Τιμή και δόξα στους αθάνατους νεκρούς μας. Υποκλινόμαστε μπροστά σ' αυτούς που όρθωσαν το ανάστημά τους για να έχουμε σήμερα το μέτωπο ψηλά σ' όλο τον Κόσμο, να μπορούμε σαν Έλληνες να τους κοιτάμε στα μάτια.

Σας Ευχαριστώ.

Ηλίας Κων/νου Γάγαλης
Διευθυντής 5^{ου} Δημοτικού Σχολείου Κοζάνης

Η ομιλία έχει δημοσιευτεί στο περιοδικό Δυτικομακεδονικά Γράμματα το 2008, του Συνδέσμου γραμμάτων και Τεχνών Ν. Κοζάνης